

YRKESEXAMEN FÖR
SKOGSMASKINSFÖRARE

2000

GRUNDER FÖR
FRISTÅENDE EXAMEN

YRKESEXAMEN FÖR SKOGSMASKINSFÖRARE

EXAMENSGRUNDER

UTBILDNINGSTYRELSEN 2000

© Utbildningsstyrelsen 2001

Edita Prima Oy

Helsingfors 2001

DNR 49 /011/1999

FÖRESKRIFT **Iakttas som förpliktande**

DATUM **20.12.1999**

Giltighetstid
fr.o.m. 17.1.2000 tillsvidare

De stadganden på vilka befogenheten att
utfärda föreskriften bygger

L 631/1998 13 § 2 mom

F 812/1998 1 § 1 mom

Upphäver Föreskrift Nr 64/011/95, 14.2.1995
Ändrar Föreskrift Nr

GRUNDERNA FÖR YRKESEXAMEN FÖR SKOGSMASKINSFÖRARE

Utbildningsstyrelsen har fastställt grunder för yrkesexamen för skogsmaskinsförare.
Examensgrunderna skall iakttas fr.o.m. 17.1.2000 tillsvidare.

Utbildningsanordnare som ordnar utbildning som förbereder för examen eller för del
därav skall göra upp och godkänna en läroplan för utbildningen med beaktande av vad
som bestämts i dessa grunder. Som en del av den förberedande utbildningen skall
ordnas prov som utvisar yrkesskickligheten.

Examenskommissionen, examensarrangören och utbildningsanordnaren kan inte
lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

Om de uppgifter som skall antecknas på betygen och om betygsmodellerna samt
om grunderna för uppgörandet av de personliga studieprogrammen bestäms separat.

Generaldirektörens ställföreträdare,
Förvaltningsdirektör

Kari Pitkänen

Undervisningsråd

Aapo Koukku

INNEHÅLL

KAPITEL 1

SYFTET MED FRISTÅENDE EXAMINA OCH MÅLEN FÖR DEM	7
1 § FRISTÅENDE EXAMINA	7
2 § FÖRBEREDANDE UTBILDNING FÖR FRISTÅENDE EXAMINA	7
3 § DE ALLMÄNNA GRUNDERNA FÖR SÄTTET ATT PÅVISA YRKESKICKLIGHET OCH FÖR BEDÖMNING AV EXAMENSPRESTATIONERNA	8

KAPITEL 2

GRUNDERNA FÖR YRKESEXAMEN FÖR SKOGSMASKINSFÖRARE	8
1 § EXAMENSDELARNA	8

KAPITEL 3

YRKESKICKLIGHET SOM KRÄVS I YRKESEXAMEN FÖR SKOGSMASKINSFÖRARE OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN	9
1 § KÄNNEDOM OM SKOGSNATUREN	9
a) Krav på yrkesskicklighet.....	9
b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten	10
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	10
2 § AFFÄRSVERKSAMHET I SKOGSMASKINSBRANSCHEN	10
a) Krav på yrkesskicklighet.....	10
b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten	10
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	10
3 § AVVERKNING	11
a) Krav på yrkesskicklighet.....	11
b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten	11
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	11
4 § NÄRTRANSPORT	11
a) Krav på yrkesskicklighet.....	11
b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten	12
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	12
5 § VIRKESPRODUKTION (frivillig).....	12
a) Krav på yrkesskicklighet.....	12
b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten	12
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	12
6 § FÖRETAGSVVERKSAMHET (frivillig)	13
a) Krav på yrkesskicklighet.....	13
b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten	13
c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten	13

Kapitel 1

SYFTET MED FRISTÅENDE EXAMINA OCH MÅLEN FÖR DEM

1 § FRISTÅENDE EXAMINA

De fristående examina är inte beroende av det sätt på vilket man förvärvat sig sin yrkesskicklighet. Det kunnande som examinanderna har skaffat sig genom utbildning, i arbetslivet eller genom sina intressen behandlas som en helhet, så att detta kunnande kan användas när den erfordrade yrkesskickligheten skall påvisas vid de fristående yrkesproven.

De fristående examina är modulära till sin struktur. De utgörs av uppgiftshelheter, som baseras på arbetslivet och dess utvecklingsbehov och som präglas av det som förenar verksamheten med den teoretiska grunden, av mångsidig yrkesskicklighet och av att arbetsprocessen integreras med resultaten av den. Varje del av en examen utgör ett delområde av yrkeskompetensen, som kan lyftas ut ur den naturliga arbetsprocessen och bilda en självständig helhet som kan bedömas. De fristående yrkesproven arrangeras och avläggs flexibelt för en examensdel i sänder. Examinandernas mål kan också vara att endast avlägga en eller flera delar av en examen, inte hela examen.

Grunden för beskrivningen av kraven på yrkesskicklighet är den kvalifikationsbestämning som anses vara lämpligast för yrkesområdet. Beskrivningen koncentreras på kraven för branschens centrala funktioner, behärskning av verksamhetsprocessen och omfattande yrkespraxis. I kraven ingår också de för arbetslivet nödvändiga språkkunskaperna och sociala färdigheterna.

2 § FÖRBEREDANDE UTBILDNING FÖR FRISTÅENDE EXAMINA

Systemet med fristående examina ställer inte examinanderna inför förhandsvillkor i fråga om utbildning. Emellertid avläggs dessa examina i allmänhet i samband med något slag av förberedande utbildning.

Den som anordnar förberedande utbildning skall fastställa läroplanen för utbildningen enligt examensgrunderna. Utbildningen och de fristående yrkesprov som ingår i den skall läggas upp enligt examensdelarna. Det åligger utbildningsanordnaren att arrangera de fristående yrkesproven som en del av den förberedande utbildningen. Till de studerandes skyldigheter hör att delta i dessa prov i samband med studierna.

De gemensamma studier, som ingår i en grundexamen som avläggs som grundläggande yrkesutbildning, är inte obligatoriska i en utbildning som förbereder för en grundexamen som avläggs som en fristående examen. Målen för dessa studier beaktas dock i tillämpliga delar i läroplanen och i arrangemangen för undervisningen.

3 § DE ALLMÄNNA GRUNDERNA FÖR ATT PÅVISA YRKESSKICKLIGHET OCH FÖR BEDÖMNING AV EXAMENSPRESTATIONERNA

Bedömningen av de fristående yrkesproven förutsätter metodisk insamling av material, beslutsfattande och dokumentering angående examinandernas yrkesmässiga och arbetsrelaterade färdigheter, som jämförs med de i examensgrunderna fastställda kraven på

yrkesskicklighet och med bedömningskriterierna. Tyngdpunkten vid bedömningen ligger på det praktiska arbetet och arbetsmetoderna. Färdigheterna eller kunnandet bedöms i allmänhet direkt enligt motsvarande arbete.

Miljön för de fristående yrkesproven skall vara verklig eller så realistisk som möjligt. Vid bedömningen tillämpas mångsidigt olika kvalitativa bedömningsmetoder såsom iakttagelser, intervjuer, frågor och portföljer samt självbedömning och gruppbedömning. De fristående yrkesproven läggs upp enligt examensdelarna så att man vid proven kan bedöma om examinanden uppfyller de centrala kraven på behärskandet av yrket.

Målen för bedömningen anger de kompetensområden som ägnas speciell uppmärksamhet vid bedömningen. Målen hänför sig till de centrala färdigheterna och man ser till att examinanden behärskar den teori som ligger till grund för arbetet samt att han/ hon behärskar arbetsmetoder, arbetsutrustning, material och arbetsprocesser. Såväl målen för bedömningen som bedömningskriterierna härleds ur kraven på yrkesskicklighet för motsvarande examensdel. Kriterierna för bedömningen baserar sig på målen för bedömningen och de anger och preciserar prestationer på olika nivåer. Bedömningskriterierna utgör trösklar med vilkas hjälp det är möjligt att differentiera kompetensnivån.

Kapitel 2

GRUNDERNA FÖR YRKESEXAMEN FÖR SKOGSMASKINSFÖRARE

1 § EXAMENSDELARNA

Yrkesexamen för skogsmaskinsförare består av tre obligatoriska delar. Delarna är kännedom om skogsnaturen, affärsverksamhet i skogsmaskinsbranschen och en av följande: avverkning eller närtransport. Dessutom kan examinanden frivilligt välja delen virkesproduktion och/eller delen företagsverksamhet. Examen är färdig när man har klarat av alla examensdelarna.

YRKESEXAMEN FÖR SKOGSMASKINSFÖRARE

KÄNNEDOM OM SKOGSNATUREN	Obligatoriska
AFFÄRSVERKSAMHET I SKOGSMASKINSBRANSCHEN	
AVVERKNING	Någondera skall väljas
NÄRTRANSPORT	
VIRKESPRODUKTION	Frivilliga
FÖRETAGSVERKSAMHET	

Figur 1. Delarna i yrkesexamen för skogsmaskinförare.

Kapitel 3

YRKESSKICKLIGHET SOM KRÄVS I YRKESEXAMEN FÖR SKOGSMASKINSFÖRARE OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN

1 § KÄNNEDOM OM SKOGSNATUREN

a) Krav på yrkesskicklighet

Examinanden känner till grundbegreppen i ekologi, och kan identifiera de vanligaste skogsekosystemen i terrängen. Han kan identifiera de vanligaste inhemska trädslagen både på sommaren och vintern, samt kan redogöra för deras egenskaper och krav på växtplats. Han känner till skogens utvecklingsklasser.

Examinanden kan identifiera de vanligaste skadorna och skadegörarna på skog och virke, och känner till bekämpningsmetoderna för dem. Han kan redogöra för de viktigaste miljöriskerna, speciellt de som orsakas av maskinanvändning, och sätten att reducera eller eliminera dessa risker.

Examinanden kan i sitt arbete beakta kraven gällande miljö, landskapsvård och mångbruk.

b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten

Prestationen godkänns om examinanden i terrängen kan identifiera de objekt som nämns i kraven på yrkesskicklighet, och kan redogöra för trädslagets egenskaper, krav på växtplats samt bekämpningsmetoderna för skador och risker. Kraven för miljöskydd, landskapsvård och mångbruk tas i beaktande i arbetet.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten påvisas genom att identifiera objekt på olika ställen i terrängen i avverkningsmiljön. Beaktande av kraven för miljöskydd, landskapsvård och mångbruk påvisas i sådan omfattning i samband med avverkning, närtransport och/eller virkesproduktion att man kan konstatera att yrkesskickligheten motsvarar kraven.

2 § AFFÄRSVERKSAMHET I SKOGSMASKINSBRANSCHEN

a) Krav på yrkesskicklighet

Examinanden kan redogöra för beroendeförhållandet mellan arbetet och kostnaderna. Han känner till ett företags kostnadsstruktur, och vet hur hans egen verksamhet inverkar på den. Han kan tillämpa principerna för marknadsföring, information och personligt försäljningsarbete, och förstår betydelsen av kundbetjäning i sitt arbete.

b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten

Prestationen godkänns om examinanden kan bedöma sin egen yrkesskicklighet och påvisa att han tar ansvar för sin egen professionella utveckling. Han visar att han i enlighet med sina värderingar kan finna lösningar i sitt arbete. Han kan redogöra för hur en organisations vinst uppstår, vilka kostnader som orsakas av organisationens verksamhet och hur man kan påverka kostnaderna, varför företaget bör eftersträva positivt ekonomiskt resultat, samt vad som är lönsam verksamhet och hur han kan inverka på lönsamheten med sin egen verksamhet. Han kan redogöra för betydelsen av samarbete och kundrelationer för organisationen. Han kan beskriva de värden i sin arbetsgemenskap som ansluter sig till hur man sköter samarbete och kundrelationer i organisationen, samt beskriva verksamhetssätt och mål som är definierade i affärsidén, och han beter sig enligt dessa i sina arbetsuppgifter både när han träffar interna och externa kunder.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Bedömningen av examinanden i denna examensdel omfattar två dimensioner:

- 1) bedömning av individens värden och personliga beredskap för affärsverksamhet
- 2) bedömning av kunskaper och färdigheter som behövs i företagarmässig verksamhet.

I bedömningen av de individuella faktorerna är det väsentligt att examinanden kan bedöma sitt eget sätt att agera företagarmässigt. Bedömningen baserar sig på självvärdering, bedömning i grupp samt expertdiskussioner. Som redskap kan man använda bl.a. olika slags diskussioner och analyser, med vilkas hjälp man kan gestalta personens profil beträffande den inre företagarmässigheten och värdena som ligger till grund för verksamheten i arbetslivet. Målsättningen är att examinanden kan tolka sina egna utgångspunkter, och att han självständigt eller tillsammans med en expert producerar en utvecklingsplan som stöder hans egen yrkesskicklighet och företagarmässighet.

Bedömningen av kunskaperna och färdigheterna för företagarmässig verksamhet kopplas till personens egen verksamhet, t.ex. på hans arbetsplats. Provmethoderna och -miljön väljs så att proven sker i autentisk miljö.

3 § AVVERKNING

a) Krav på yrkesskicklighet

Examinanden kan utföra maskinell avverkning med ergonomiskt och arbetarskyddsmässigt rätta arbetsmetoder. Han producerar tillräckligt i relation till de rådande arbetsförhållandena. Han känner till olika avverkningssätt och deras inverkan på skogens senare utveckling. Han kan planera och avverka stämplingsposten enligt mått- och kvalitetskraven. Han kan mäta virkesmängden, bedöma arbetets kvalitet och prissätta arbetet. Han kan använda den elektroniska data- och dataöverföringsutrustningen i maskinerna. Han kan flytta avverkningsmaskinen från en arbetsplats till en annan.

Examinanden känner till användningsändamålen för det virke som avverkas, liksom också kvalitetsfordringarna för de aktuella virkessortimenten.

Examinanden känner till de viktigaste egenskaperna hos avverkningsmaskiner, och de faktorer som inverkar på hur ekonomiska de är. Han kan använda en avverkningsmaskin och utföra daglig service och veckoservice samt små reparationer i skogen.

b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten

Prestationen godkänns om arbetets kvalitet motsvarar de mått- och kvalitetsfordringar som givits för stämplingsposten, samt andra direktiv som givits för arbetsobjektet. Examinanden behärskar helheter. Utförandet av arbetet är planmässigt och självständigt, och framskrider konsekvent med den arbetstakt en yrkesman har. Arbetssätten är ekonomiska, ergonomiska och trygga. Examinanden väljer rätta arbetsmetoder och redskap. Kraven för miljöskydd och mångbruk beaktas. Examinanden kan bedöma kvantiteten och kvaliteten på sitt arbete. Kommunikationen är naturlig.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten påvisas i arbetsplatsmiljö genom att utföra avverkning av skog och service på maskiner och utrustning i sådan omfattning att yrkesskickligheten kan konstateras motsvara kraven.

4 § NÄRTRANSPORT

a) Krav på yrkesskicklighet

Examinanden kan utföra närtransport med arbetsmetoder som är ergonomiskt och arbetarskyddsmässigt riktiga. Han producerar tillräckligt i relation till de rådande arbetsförhållandena. Han känner till olika avverkningssätt och deras inverkan på skogens senare utveckling. Han kan dra körstråken i stämplingen. Han kan planera lagringsplatserna, och kan i sitt arbete beakta fjärrtransportens behov. Han kan bedöma virkesmängden och arbetets kvalitet, samt prissätta sitt arbete. Han kan använda den elektroniska data- och dataöverföringsutrustningen i maskinerna. Han kan flytta skogstraktorn från en arbetsplats till en annan.

Examinanden känner till användningsändamålen för det virke som avverkas, liksom också kvalitetsfordringarna för de aktuella virkessortimenten.

Examinanden känner till de viktigaste egenskaperna hos skogstraktorer, och de faktorer som inverkar på hur ekonomiska de är. Han kan använda skogstraktor och utföra daglig service och veckoservice samt små reparationer i skogen.

b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten

Prestationen godkänns om arbetets kvalitet motsvarar de avverkningsdirektiv som getts för stämpningsposten. Examinanden behärskar helheter. Utförandet av arbetet är planmässigt och självständigt, och framskrider konsekvent med den arbetstakt en yrkesman har. Arbetsätten är ekonomiska, ergonomiska och trygga ur arbetarskyddssynpunkt. Examinanden väljer rätta arbetsmetoder och redskap. Kraven för miljöskydd och mångbruk beaktas. Examinanden kan bedöma kvantiteten och kvaliteten på sitt arbete. Kommunikationen är naturlig.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten påvisas i arbetsplatsmiljö genom att utföra närtransport och service på maskiner och utrustning i sådan omfattning att yrkesskickligheten kan konstateras motsvara kraven.

5 § VIRKESPRODUKTION (frivillig)

a) Krav på yrkesskicklighet

Examinanden kan redogöra för markvårdsmetoder och deras inverkan på marken och trädbeståndet, speciellt på plantbeståndets initialutveckling.

Examinanden kan planera sitt eget arbete. Han kan påbörja och avsluta arbetet på avverkningsplatsen på sitt eget initiativ. Han känner till grunderna i manuella virkesproduktionsarbeten. Han kan använda och underhålla redskap för virkesproduktion. Han kan utföra maskinell markbearbetning, röjning och sådd. Han kan beakta kraven för vattenskydd vid maskinell markbearbetning. Han kan mäta arbetsmängden i virkesproduktion, bedöma arbetets kvalitet och prissätta arbetet.

b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten

Prestationen godkänns om arbetets kvalitet motsvarar de givna anvisningarna för arbetsplatsen. Examinanden behärskar helheter. Utförandet av arbetet är planmässigt och självständigt, och framskrider konsekvent med den arbetstakt en yrkesman har. Arbetsätten är ekonomiska, ergonomiska och trygga ur arbetarskyddssynpunkt. Examinanden väljer rätta arbetsmetoder och redskap. Kraven för miljöskydd och mångsidig skogsanvändning beaktas. Examinanden kan bedöma kvantiteten och kvaliteten på sitt arbete. Kommunikationen är naturlig.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten påvisas på en arbetsplats genom att utföra maskinella virkesproduktionsarbeten och servicearbeten i sådan omfattning att yrkesskickligheten kan konstateras motsvara kraven.

6 § FÖRETAGSVERSAMHET (frivillig)

a) Krav på yrkesskicklighet

Examinanden vet vad verksamheten som företagare förutsätter av honom. Han kan analysera möjligheterna att starta och utveckla ett skogsmaskinsföretag, liksom även riskerna. Han känner till olika sätt att starta företagsverksamhet. Han kan tillsammans med experter utveckla en marknadsduglig affärsidé, och vet hur man använder affärsidén som grund för att planera verksamheten och genomföra den i verkligheten.

Examinanden vet vilka ekonomiska, produktionsmässiga och psykiska resurser det krävs att starta ett skogsmaskinsföretag, och kan bedöma behovet av sådana resurser när det gäller att starta eget företag. Examinanden känner till huvudprinciperna i företagsekonomi och den centrala lagstiftningen som berör skogsmaskinsföretag. Han kan sköta kund- och andra samarbetsrelationer på ett sätt som en framgångsrik företagsverksamhet förutsätter. Han kan skaffa information och experttjänster som behövs vid startandet av ett företag och i olika skeden av företagsverksamheten.

b) Mål och kriterier för bedömningen av yrkesskickligheten

Prestationen godkänns om examinandens kan bedöma sina färdigheter som företagare så att han kan göra en utvecklingsplan till stöd för sin egen verksamhet som företagare. Examinanden har en omfattande kännedom om basfärdigheterna som behövs för att starta företagsverksamhet, och han behärskar de saker som förutsätts för lönsam verksamhet på ett omfattande sätt. Examinanden kan tolka ett företags bokslut bl.a. beträffande kapital, tillgångar, betalningsförmåga och resultat. Han kan göra en grov budget för sitt företag, och kan skaffa information och experttjänster för att lösa beskattningsfrågor för företag i skogsmaskinsbranschen. Examinandens användande av experttjänster och utnyttjande av informationskällor är ledig och naturlig.

c) Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten påvisas genom att göra en utvecklingsplan för startandet av företagsverksamhet. I planen skall examinandens bearbeta sin företagsidé till en fungerande affärsidé. Förutom med utvecklingsplanen påvisas yrkesskickligheten genom utredningar, kalkyler och annan skriftlig produktion, samt genom diskussioner och intervjuer.

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.

UTBILDNINGSTYRELSEN